

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Cornelii Hazart Societatis Iesv Theologi Discursus Morales In Selectiora Loca Genesis, Exodi, Levitici, Numerorum

Hazart, Cornelius

Antverpiæ, 1688

Discursus VI. Apparet Deus Moysi in rubo ardenti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52700)

disset quid factum fuisset, remisit illas ad fontem ut quærent
Moysem, illumque invitarent ad prandium: Secutus est illas *Moyse*,
 & intrans in domum benigne à patre exceptus est ac salutatus, &
 post multos discursus cum magna utriusque voluptate, ac satisfa-
 ctione, iuravit *Moyse*, inquit Scriptura, quod habitaret cum eo acce-
 pitque *Sephoram* filiam eius uxorem, quæ illi peperit duos filios *Ger-
 san*, & *Eliezer*.

DISCURSUS VI:

Apparet Deus Moyfi in rubo ardenti.

Interea moritur rex *Egypti*: Tunc ingemiscentes filii *Israël* propter ope-
ra, vociferati sunt, ascenditque clamor eorum ad Deum ab operibus, &
 audivit gemitum eorum, ac recordatus est fæderis quod pepigit cum *Abra-
 ham*, *Isaac* & *Iacob*, & respexit Dominus filios *Israel*.

Quando tyrannus moritur, tunc miseri captivi ingemiscunt,
 cur non prius ingemiscebant cum viveret? quia tam enormi cru-
 delitate ac tyrannide opprimebantur ut vix auderent mutire, jam
 vero libero pectore clamabant ad Deum, quasi jam major esset
 spes libertatis: Vociferantur ad Deum, qui solus illos poterat li-
 berare: Et ascendit, inquit Scriptura, eorum clamor ad Deum. Hoc
 est quod omnes Theologi docent, nempe, oppressionem paupe-
 rum esse peccatum clamans in cælum, quod sui enormitate Deum
 provocat ad sumendam vindictam de iis qui opprimunt, & libe-
 randos illos qui opprimuntur. Ideo mox subiungit Scriptura: Au-
 divit Deus gemitus eorum, & respexit filios *Israel*. Patebit hoc ex se-
 quentibus.

Agebat *Moyse* in terrâ *Madian* profugus, octoginta annos na-
 tus, jamque quadraginta annis curam gesserat ovium Soceri sui
Levy. Contigit ut oves deduceret ad interiora deserti usque ad
 montem *Sinai* ubi meliora pascua erant: Et ecce non procul inde
 videt rubum ardentem, qui tamen non comburebatur: Obstupe-
 factus dixit: *Vadam & videbo visionem hanc magnam, quare non com-
 buratur rubus*: Cernens autem Dominus quod pergeret ad videndum,
 vocavit eum de medio rubi, & ait: *Moyse, Moyse*: Qui respondit: *Ad-
 sum*: At ille ne appropies, inquit huc: *Solve calceamentum de pedibus tuis,*
 locus

locus enim in quo stas, terra sancta est, & ait: Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, &c.

Hic tam multa latent mysteria ut vix sciam unde incipiam. Singula expendemus per quæstiones.

Prima ergo quæstio est, cur Deus hic apparuerit in forma rubi ardentis, & à flammis intacti. Certum est enim illum numquam aliquid agere nisi cum particulari quadam ratione, præsertim in certa forma assumenda quando apparet hominibus, ut clare patebit ex scriptura, ubi legitur variis se ostendisse in ea forma quæ conveniebat circumstantiis rei quam intendebat.

Ac primum quidem *Exodi cap. 13* dicitur Deus apparuisse filiis *Israël* proficiscentibus ex *Agypto*, de die in columna nubis, de nocte in columna ignis, ut ostenderet se nocte ac die illis futurum ducem itineris.

² *Ezechielis cap. 1*, dicitur apparuisse isti prophetæ sedens in curru horribili ac splendenti, inter nubes, & ignes, & turbines, ut ostenderet majestatem, veniebat enim ut terrorem incuteret *Judeis* in peccatis obduratis.

³ *Apoc. cap. 19* apparuit *Christus Ioanni*, sedens in equo albo, oculi ejus sicut flamma ignis, & in capite ejus diademata multa, & de ore ejus procedebat gladius utraque parte acutus. ut ostenderet potestatem suam quam habet in universum orbem terrarum.

⁴ Spiritus sanctus in Baptismo *Christi* apparuit in forma columbæ, ut ostenderet innocentiam & mansuetudinem *Christi*.

Hoc posito, quæritur quid causæ fuerit cur Deus hic apparuerit *Moyse* in rubo ardenti qui non comburebatur?

Respondeo quod ad sensum litteralem spectat. Per rubum significabat Deus afflictiones populi *Israëlitici* in *Agypto*. Sicut enim spinæ pungunt vel perforant manum, sic afflictiones perforant animum. Per flammam significabatur vehementia tribulationis, sæpius enim in Scripturâ tribulatio ignis vocatur. Sed quid hoc significabat quod inter flammam rubus non comburebatur? quod *Israëlitæ* inter tot tantasque afflictiones, non essent penitus opprimendi, eo quod Deus venerat, ut postea dicit, illos per manum *Moyse* liberaturus, & erepturus ex omnibus illorum miseriis.

Igitur rubus hic, inquit *Philo Judæus*, videbatur ad afflictos *Israëlitæ*, & *Agyptios* illos affligentes, clamare: Nolite succumbere,
ô Hebræi,

6 Hebrai, hæc vestra infirmitas, potentia est quæ lædat & purget *Egyptios*, totmalai læsi eua letis, & cum maxime vastari videbimini, tunc maxime enitescet gloria vestra. Vos quoque crudeles & igni voraci similes, *Egyptii*, ne nimium confidite viribus vestris, frustra enim ardet ignis vestræ crudelitatis contra *Israelitas*, quia numquam illos comburet.

2 Rubus ille quantum spectat ad sensum spiritualem, juxta omnes interpretes, significabat *Christum* incarnatum: Sicut enim Deus apparebat in rubo illo tempore quo erat liberaturus *Israel*, à servitute *Pharaonis*, sic Deus apparuit in carne humana, quando totum mundum liberaturus erat à servitute diaboli. Sicuti etiam flamma ignis ardebat inter spinas, sic flamma excellentissimæ charitatis ardebat in *Christo*, inter spinas quas per modum coronæ gerebat in capite. Denique sicut rubus inter medias flammæ non comburebatur, sic *Christus* inter tot tribulationes, ac persecutiones, & calumnias, semper mansit illæsus.

Altera quæstio est, quare Deus, cum videret *Moysem* propius accedentem, illum juberet solvere calceamenta, & *Moyes*, inquit Scriptura, *abscondit faciem suam, non enim audebat aspicere contra Deum*, vel, ut habet textus *Chaldaicus*: *Inclinavit moyses vultum suum, quoniam timuit intueri versus gloriam Dei*. Hæc omnia signa erant respectus & reverentiæ. Miror, quia hic nulla usquam spectabantur signa divinitatis: Nullæ nubes, nulla tonitrua, nulla fulgura; numquid hoc mirum quod tunc voluerit reverentiam sibi exhiberi ut Deo, cum nihil retinisset majestatis divinæ? quid enim vilius rubo? quid communius igne? & tamen tantum illic dignitatis habebat Deus, ut *Moyes* præ reverentia solveret calceamenta sua, & præ timore absconderet vultum suum. Unde hoc? quia audiebat vocem de rubo dicentem: *Vide afflictionem populi mei in Egypto, & sciens dolorem ejus, descendi, ut liberem eum de manibus Egyptiorum*. Hæc erant certiora signa divinitatis quam fulgura, tonitrua, aliaque similia, quæ potius exprimunt Dei justitiam, quam misericordiam, misereri autem ac parcere, ut canit Ecclesia, magis proprium Deo est quam ulcisci aut castigare: Majores ergo spectabat hic *Moyes* Dei proprietates, cum sciret illum descendisse ut miseretur ac parceret miseris *Israelitis*, eosque ex servitute *Egyptiaca* liberaret.

Magnificentio rem Dei gloriam spectavit Propheta *Ezechiel* juxta *Eleemosy-*

H h

flu-na.

fluvium *Chobar*, quam *Moyſes* hic in deserto, *Ezechiel* tamen non expavit, ſed omnia libere aſpiciebat, & *Moyſes* timebat, & abſcondebat vultum ſuum, non audens aſpicere gloriam Dei. Tamen in viſione *Ezechielis* omnia erant ad terrorem compoſita, in viſione *Moyſis*, non erant niſi blanditiæ. Ibi ſedebat Deus in curru inter flammas & ignes, inter nubes & fulgetra, inter leones & aquilas.

Hic vero non videbatur aliud niſi rubus in medio ignis ardentis. Tamen ſic *Moyſes* hic reveretur Deum ut vultum ſuum abſcondat, in quem *Ezechiel* ſumma cum libertate oculos ſuos coniecit. Hinc patet quod Dei majeſtas & dignitas non augeatur magnificentiæ throni, ſed patrociniſ calamitoſorum. Apud *Ezechielem* rhedam inſcenderat inter turbines & tonitrua & leones ut peccatores terret. Apud *Moyſen* in rubum deſcenderat ut ſuccurreret miſeris: Ergo non leonibus, nec turbineſ, Deo ita conciliatur auctoritas dum terret, quam in rubo dum venit miſeraturus, ut preſoſ *Agyptiorum* ſervitute *Iudaos* eximeret, & contra *Pharaonem* pugnaret: Et neſcio an propterea ſe dixerat Deum, clamans de rubo ad *Moyſen*: *Ego ſum Deus patris tui*, quia venerat tam præſtans miſericordiæ opus facturus reſpectu miſerorum.

Hinc patet proximum illum eſſe divinitati eum qui miſeris ſuccurrit, illos conſolatur, & miſeriis eximit.

Hanc veritatem me docent plerique ex Patribus. I. D. *Hilarius* in *Pſal.* 144. Hoc, inquit, in Deo proprium eſt, hoc in potente laudandum: Non cælum feciſſe quia potens eſt, non terram fundaiſſe, quia virtus eſt, non annum aſtris temperaiſſe, quia ſapientia eſt, non hominem animaiſſe, quia vita eſt, non mare in acceſſus ac reſeſſus moviſſe, quia ſpiritus eſt, ſed miſericordem eſſe, qui juſtus eſt, & miſerantem eſſe qui Deus eſt. Quis ergo proxime accedit ad Deum? ille cui proprium eſt, ſicut Deo eſt, miſericordem eſſe erga calamitoſos.

Audiamus *Chryſoſtomum*: Sic ille *Hom.* 53 in *Matth.* Ars quardam, inquit, liberalis eſt miſericordia, officinam habet in cælo, & magiſtrum habet non hominem, ſed Deum: Si miſericordia ad ſublevandas alienas calamitates, ars liberalis eſt quæ in cælo officinam habet, & Deum pro magiſtro: Quiſquis hanc artem didicerit, fit quodammodo Deus, ſicut contingit reliquis artiſtibus, qui enim aurificem magiſtrum aptè imitatur, efficitur aurifex, qui

picto-

pictorem, pictor, qui phonaſcum, muſicus &c. Sic ille qui Deum imitatur in miſericordia, fit Deus, hæc enim ars, inquit *Chryſoſtomus*, docet quo pacto poſſis Deo ſimilis eſſe. Hinc nihil tam præcellens, nihil tam ſublime, nihil tam ſupra conditionem humanam, nihil denique tam divinum quam opem ferre calamitofis. Divinum eſt orare, divinum eſt corpus jejuniis macerare, divinum eſt moleſtas peregrinationes ſuſcipere, ſed nihil tam divinum, inquit *Gregorius Nazianzenus Orat. ad pauperum amore*, quam ſuccurrere miſeris. Tu ergo, inquit ulterius, Dei miſericordiam imitare. & eris miſeris quibus ſuccurris, ut Deus.

Audiamus etiam *D. Gregorium Nyſſenum Tract. de Beatitud.* Ubi diſcurrit ſuper illa *Chriſti* verba: *Eſtote miſericordes, ſicut pater veſter miſericors eſt.* Si miſericordiæ nomen, inquit, Deum decet, ad quid aliud te ſermo *Chriſti* hortatur, niſi ut Deus ſias, tanquam inſignitus propria nota divinitatis?

Quid quod ipsis Ethnicis etiam hæc veritas nota fuerit: *Plinius* enim dicit *Lib. 2 cap. 7.* Homo qui hominem, præſertim in miſeris conſtitutum, juvat, Deus eſt. *Seneca* dicit *Lib. 4 de Benef.* Bene aliis facere, hoc ſolum habent homines cum Deo commune.

Sequitur ergo hanc eſſe regiam viam qua rectâ pervenitur ad Deum: Huic enim virtuti, inquit *Chryſoſtomus, Hom. 7 de Pœnit.* cæli portæ aperiuntur, & veluti reginâ intrante, nullus janitorum, nullus cuſtodum qui portis aſſiſtunt audet petere: Quæ es tu, vel unde? Sed omnes eum promptè, continuoque ſuſcipiunt.

Si quis in caſtra, aut in urbibus limitaneis præſidio militari inſtructis, portas intrare cupit, ab excubitoribus rogatur, unde veniat, quo vadat, quis fit? Hoc, inquit *Chryſoſtomus*, cæli janitores non petent ab iis qui miſeris ſuccurrerint, ſtatim enim illos agnoſcent ex nota divinitatis *D. Bernardus Serm. 1 in Pſal. qui habitat ſpeculatur ſcalam iſtam quam vidit Jacob in ſomnis*, angelosque per eam ſcendentes & aſcendentes, & ait: Beati illi ſpiritus aſcendunt per contemplationem Dei, deſcendunt per compaſſionem tui, ut doceamur compaſſionis ſerga miſeros deſcenſum, evehere nos ad folium Deitatis, ut ejus conſpectu perfruemur.

Redeamus ad *Moyſen*. Viderat ille de longe rubum ardentem ſine combustione, & ait: *Vadam & videbo viſionem hanc magnam, quare rubus non comburatur: Moyſes* horrebat ad viſionem nihilominus

dicbat *Vadam*, accedam propius, & *videbo*. Magni animi est audere quod horret, & non curare magnitudinem rei, *videbo*, inquit *Moyſes*, *Viſionem hanc magnam*, ſed quantumvis magnam & horribilem, aggrediar viam ut inſpiciam propius. Naturale eſt, etiam fortibus viris horrere res arduas ac difficiles, non ideo tamen deſiſunt res arduas aggredi, generoſitas enim vincit horrorem, præfertim ſi quid aggredi debent pro Deo.

Putasne quod *David* fuerit abſque ullo naturali timore cum ipſe inermis & adoleſcens ſe pararet ut pugnaret contra immanem illum gigantem? ego non puto, obviam tamen illi proceſſit quia de honore Dei agebatur, & vicit, generoſitas enim animi depulſerat timorem naturæ, tantoque major eſt generoſitas illa, quo fortius timori aliisve paſſionibus reſiſtit. Ipſa etiam rei quam aggredimur magnitudo vel difficultas, majorem animoſitatem oſtendit; non enim magnis animis opus eſt ut aliquid faciamus quod nobis jucundum & gratum eſt. Hinc nullius animi eſt ſequi voluptates ſuas & ſenſualitates, ſed ille vir fortis eſt qui, ut loquitur *Paulus*, carnem ſuam crucifixit cum concupiſcentiis ſuis, hoc enim arduum eſt, & hoc caro horret, ſed perumpit omnes difficultates, & vincit horrorem, qui Deo ſtatuit ſervire. Nec ullis animis opus eſt ut quis ferat proſperitatem, adverſitatem autem aut tribulationes nemo ferre poteſt niſi qui magna fortitudine præditus eſt.

Nefcio an aliquid unquam magis arduum ac difficilius fuerit quam ut pater filium ſuum unigenitum, quem maxime diligebat, propria manu occideret, & offerret in ſacrificium Deo, nec dubito quin *Abraham* in hac re magnum ſenſum habuerit, ſed ipſius generoſus animus perrupit omnia pro Deo, quæ ſenſus naturæ poterat impedire.

Sic etiam *Moyſes* horrebat cum de longe videret rubum inter flammas intactum, nec ideo tamen deſiſtebat accedere, ſed animoſe dicebat: *Vadam*, & *videbo viſionem hanc magnam*; quo major viſio erat, eo ardentius ferebatur ad illam. Infirmi vero animi homo, etiam minima timet, & ideo nihil unquam magni aggreditur. Generoſi vero animi eſt, inquit *Cæſiodorus*, ſemper optare quod ſummum eſt.

Non poſſum hic præterire ſpeculationem quam aliquis noſtri ſæculi doctus interpres habet in illa verba: *Apparuit Dominus Moyſi*

in flamma ignis de medio rubi : Et videns Moyses quod rubus arderet , & non combureretur , dicebat : Vadam & videbo visionem hanc magnam. Vult ostendere , multos temere judicare , quia non inspiciunt res ipsas , sed exteriora tantum considerant ; atque ita discurrit. Numquid , inquit , uri tibi videtur femina quam incedere vides cirratis capillis , gemmis unionibusque ornatam , & veste pretiosa , & ad omnem pompam compositâ ? fortasse tecum ipse sic cogitas , si *Bethsabea* nudata flammam corripuit in aquis cum se lavaret , & *Davidem* fecit ardere , quales erunt istæ mulieres quæ in tanto fulgore gemmarum ignem gestant in vultu , & corpore toto exterius ? Turpissimè erras , & temere hoc de omnibus judicas : Sunt enim multæ honestæ matronæ , quæ prodeunt in publicum comptiores , ut placeant maritis suis , ne illi amorem suum divertant ad alias : Pugnans suo ornatu pro pudore mariti & suis monilibus impudicitiam fugant : Vir enim mæcharetur , nisi uxor gratiorem se faceret illi suo ornatu : Matrimonium tuetur quod gerit typum *Christi* & *Ecclesie* : Ecclesiam autem , quam uxor repræsentat , sic describit *David* Psal. 44. *Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato , circumdata varietate* , ut scilicet *Christo* suo sponso placeret , quod *David* statim significat , cum addit : *Et concupiscet rex decorem iuum* : Non excitat talis uxor gemmis libidinem , sed demergit , nec se ornat ut peccetur , sed ne peccetur. Dic ergo cum *Moyse* : *Vadam & videbo visionem hanc magnam*. Vade , & antequam iudices , rem penitus inspicere , & videbis quod rubus ardeat , & non comburatur , vanitas est in veste , sed castitas est in corde. Quid ergo dicis de matronâ pretiosè compta & ornata ? dico , inquis , quod video , illam ardere , quia ignes in toto vultu , & veste contempler quibus incenditur : Ego vero dico te falli , quamvis enim in tanto igne rubus uri videatur , non tamen comburitur. Cur enim pudica esse non possit matrona in gemmis & unionibus , cum rubus illæsus steterit inter flammam ? Hactenus ille interpres.

Jam penitus consideremus verba illa Dei *Moyse* de rubo dicentis : *Salve calcamenta de pedibus tuis , locus enim in quo stas , terra sancta est.*

Templo-
rum reve-
rentia.

Hic textus nos docet qua reverentia , devotione , humilitate ac timore nos oporteat accedere ad Deum , præsertim quando oraturi , vel sacrificio interfuturi domum Dei intramus.

Jubetur *Moyse* exuere calceos , & nudis pedibus stare in loco qui sancti.

sanctificatus erat propter præsentiam Dei: Hoc ipsum videtur Salomon omnibus imperare cum dicit *Ecclesiastis cap. 4: Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei.* Si hæc intelligantur juxta litteram, Salomon juxta opinionem *Cornelii à Lapide*, loquitur hic de ceremonia *Judeorum*. Scribit enim *R. Moyses Gerondensis in cap. 5 Iosue*, Sacerdotes *Judeorum*, juxta exempla *Moysis & Iosue*, nudis pedibus in Templo sacris operatos fuisse: Propterea ad majorem munditiam lavabant pedes suos antequam Templum ingrederentur.

Quin & hæc consuetudo fuit *Ethnicorum*, hodieque est *Mohometanorum*. *Plato* enim testatur, quod illi qui triumphabundi ingrediebantur in urbem, nudis pedibus sacrificabant, & *Plinius* ait: Sacrifica, & nudis pedibus Deos adora. De *Persis* etiam lego quod nefas ducant, pavimenta Templorum suorum calcato pede calcare.

Et hic quidem sensus ad litteram: *Custodi pedem tuum: Gregorius* vero, *Augustinus*, & *Basilius*, spiritualiter per pedem animæ affectiones intelligunt, sicuti enim corpus nostrum movetur pedibus, sic anima movetur affectibus; quando ergo, juxta hos Patres, Salomon dicit: *Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei*, vult dicere, custodi affectiones animæ tuæ, cave ne habeas cogitationes quæ Deo repugnant, aut displicent, nec concupiscentias inordinatas & illicitas, ut Deum puro corde invocare possis & adorare. Propterea verba *Salomonis: Custodi pedem tuum*, sic vertit textus *Chaldaicus: Fili hominis, custodi pedes tuos illo tempore quo ingredieris sanctam domum Dei ad orandum, ne illuc venias ante Dominum, plenus peccatis.*

David vero per custodiam pedum, intelligit etiam innocentiam manuum, & puritatem cordis; sic enim ait *Psal. 14: Domine, qui habitabit in Tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte Sancto tuo?* Respondet: *Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, hic accipiet Benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo.*

Salomius verba *Salomonis* sic explicat: Quando Templum ingredieris, custodi gressum animæ tuæ, ut non cadas, neque offendas in cogitationibus, & oratio tua, pura possit in cælum ascendere.

Denique *Titelmannus*: Quando, inquit, ingredieris domum Domini, sis memor reverentiæ quam debes sancto illi loco qui dedicatus est cultui divino, & sanctificatus per præsentiam Dei.

Videamus ergo primum quis locus sit domus Dei. Hac proprie

vocatur domus alicujus quæ spectat ad illum, quam inhabitat ut Dominus ac Magister. Totus quidem mundus spectat ad Deum, & ubique præsens est Majestate, potestate, & essentia, & ideo vocatur mundus, domus Dei, sed quibusdam locis particulari quodam modo præsens est, ubi quasi fixam posuit sedem, quia magis illic manifestat suam essentiam per mirabilia opera, quam aliis locis.

Primus qui nobis ejusmodi locum indicavit, fuit Patriarcha *Jacob*: Cum enim proficisceretur in *Mesopotamiam*, in via nocte præventus, coactus fuit dormire sub dio, & ecce in somnis vidit scalam à terra pertingentem ad cælum, Angelosque per eam ascendentes ac descendentes, & Deum quiescentem in summitate: Mane evigilans exclamavit: *Vere Deus est in loco isto, & nesciebam, terribilis est locus iste, non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cali.* Ideo locum istum appellavit *Bethel* quod *Hebraicè* significat domum Dei, quia Deus ibi particulariter apparuerat, & locum istum sua præsentia honorarat. Hoc erat in lege naturæ.

In lege vero scripta, imperavit *Moyse* Deus ut faceret Tabernaculum in deserto, in eoque poneret arcam Domini, ex qua Deus certis temporibus responsa dabat *Moyse* se consulenti, vel apparebat supra Tabernaculum in nube, hoc Tabernaculum vocabat Deus domum suam, dicens: *Habitabo in medio Israël.*

Postea loco Tabernaculi, ædificatum fuit à *Salomone* Templum *Ierosolymitanum*, quod passim in Scriptura domus Dei vocatur, quia sæpe per visiones, aliaque mirabilia, ostendebat se illic esse præsentem, &, ut loquitur Scriptura, habitare.

Sed hæ futurorum tantum umbræ ac figuræ fuerunt. hisce ergo succedere debebat veritas ipsa, adveniente enim *Christo* in mundum omnes istæ figuræ evanescere: Tunc ergo locis illis antiquis, alia debebant succedere, ubi non aliquando tantum se Deus ostenderet, sed semper, verè, essentialiter, & corporaliter præsens foret Deus & homo.

Hæc sunt Tempia nostra, de quibus majori jure, quam Patriarcha *Jacob* possumus dicere: *Terribilis est locus iste, non est hic aliud nisi domus Dei, & hoc est quod Bernardus ait: Revera terribilis locus, & omni reverentia dignus, ubi fideles simul conveniunt, sancti Angeli conversantur, & Dominus ipse præsens esse dignatur, vel, ut Rupertus ait: Ubi terribilia & mirabilia opera fiunt.*

Expen-

Expendamus hæc circumstantias paulo minutius, inquit *Bernardus*, hic fideles simul conveniunt; ad quid? ad orandum, ad audiendum verbum Dei, & recipienda Sacramenta. Nihil non mirabile,

Quid enim orare est aliud quam loqui cum Deo? Igitur Tempora nostra sunt quasi intima atria Majestatis divinæ, ubi nobis audientiam præbet: Quam terribilia quibusdam hominibus intrantibus audientiæ atria Regum? adeo ut interdum tanto timore corripiantur, ut ne verbum quidem possint efferre. Quid clarius exemplo *Estheris*: Non erat vilis conditionis, sed Regina & uxor Regis *Assueri*, carissima erat suo marito, nihilominus tamen, cum pedem posuisset in atrium audientiæ mariti sui ut aliquid postularet ab eo, præ timore incidit in deliquium animi: Sic obmutuit magnus ille Orator *Demasthenes* coram *Macedonia* Rege *Philippo*, coram *Severo* Imperatore *Heraclius*, coram *Carolo V* *Bruxellis* quidam Legatus, qui cum tantum hæc tria verba, *Alexander ille magnus*, protulisset, ita stetit attonitus ut progredi non posset. Itaque si tantum horrorem atria Regum incutiunt: quid ego erit quando loquendum est cum Rege Regum in Templo, ubi, ut ait *Chrysofomus*, etiam Angeli contremiscunt?

Quid plura? dignitatem horum locorum Deo dicentium, *Christus* duobus hæc verbis expressit, *domus orationis*. Hoc sufficit. Verum quidem est quod nullus sit locus, in quo non possimus orare: Oravit enim *Jacob* in campo aperto, *Moses* in montibus, *Iosue* in vallibus, *Iob* in sineto, tres pueri *Babylonia* in fornace, *Daniel* in lacu Leonum, *David* in solitudine, *Ieremias* in carcere, *Ionas* in Ceto, *Paulus* in litore &c. Ubique possumus orare, quia Deus ubique est, sed Tempora proprie sunt domus orationis, quia domus Dei sunt. Propterea dicit *Chrysofomus Hom. 2. in 2. ad Cor.* potentiores esse orationes quæ fiunt in Templis, quam alibi: Et *D. Thomas P. 3. q. 13* docet, venientes ad Templum mereri aliquam venialium peccatorum remissionem, quanto magis dum illic oramus. Hoc primum quod dignitatem Templi valde extollit.

Alterum est quod ibi prædicetur verbum Dei. Concionatores in Cathedralis sunt Dei legati, hoc expresse dicit *D. Paulus*: Legatione, inquit, pro *Christo* fungimur, & Deus loquitur per nos.

Quid dignius quam verbum Dei audire vel loqui? Hoc verbum annun-

annuntiabatur *Moyfi* inter horribiles strepitus tonitruorum, inter fulgures fulminum, inter sonitus tubarum. *D. Ioannes* dicit se omnem spiritum amisisse cum audiret Angelum ex ore Dei loquentem. Quoties tremuere *Iudæi*, quando Prophetæ illis annuntiabant verbum Dei, clamantes: *Hæc dicit Dominus*, vel, *audite verbum Domini*. Hoc idem verbum vobis annuntiant Concionatores, illi decreta & leges Dei publicant, illi vobis omnes ejus voluntates significant, illi ex parte Dei denuntiant belluū contra peccata, illi vos terrent minis divinis. Dicendum ergo est, *terribilis est locus iste* ubi tam gravia tractantur negotia à Dei legatis.

Denique, tot vides in Templo judices qui litem tuam de aeternitate decidant, quot Confessarios vides, ut pacem concludant inter Deum & vos.

Vides Sacerdotem stantem ad altare & ibi cæli aperiuntur, ibi Deus descendit super altare, ibi offertur sacrificium illud tremendum quod *Christus* olim fecit in Cruce, illud sacrificium quo portas & vectes inferni confregit, diabolum vicit, triumphavit de morte, Cælum conciliavit terræ, Deum hominibus. *Terribilis ergo est locus iste*, ut ait *Bernardus*.

Præterea ait: Ibi Angeli conversantur. Quod *D. Cyrillus Alexandrinus* confirmat, dicens: Ubi Rex est, ibi & aula est; ubi ergo Deus ibi Angeli sunt. Et *D. Chrysostomus lib. 3 de Sacerdotio*. Hostia, inquit, est in manibus Sacerdotis, filius Dei ibi præsens est, juxta illum stant cum magno horrore Angeli atque Archangeli. Ergo Templum, ut agebat Patriarcha *Jacob*, non est aliud nisi cælum & porta cæli in terrâ.

Hic habitat ipsemet Deus, & sedet in altari tanquam in throno Majestatis suæ, sicut sedet in cælo cum eadem gloria, potestate, sapientia, & aliis omnibus perfectionibus divinitatis. Hic effundit omnes thesauros divitiarum & gratiarum suarum in Sacramentis: Hic corroborat nostram spem, accendit amorem, exaudit orationes, hic liberat nos omni tædio ac mæstitia, hic cibat nos cælesti pabulo sanctissimi Corporis, ac pretiosissimi sanguinis filii sui. Ergo *terribilis est locus iste, & non est hic aliud nisi domus Dei, & Porta cæli*. Quid tandem ex omnibus his sequitur? quod *Salomon* ait: *Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei*, quia *domum Dei*, inquit *David Psal. 92 decet sanctitudo*. Propterea Diaconus olim solebat clamare ad populum, *Sancta Sanctis*.

Sed quantum decidimus ab illis temporibus? omnia sancta sunt quæ videmus in Templis, sed non omnes Sancti sunt qui in Templis versantur, imo quidam sanctiores sunt in plateis ac foris quam in Templo, sæpe enim non auderent ita se gerere in plateis, sicut se gerunt in Templo.

Unde merito possumus exclamare cum *David Psal. 73*: *Quomodo malignatus est inimicus in Sancto? in medio solemnitatum?* in illo loco ubi Deus ipsemet habitat, adeoque in domo Dei? maxima injuria est civem honestum in propria domo injuriis afficere, hinc cum Rex *Assuerus* olim putaret *Amanum* in ipsa aulâ velle peccare cum Regina *Esthere*, in tantas iras exarsit ut primum diceret: *Quid hoc me præsentem? hoc in domo mea audeat, & mox juberet illum agere in Crucem.*

Idem dixit Deus per *Ieremiam Iudeis*: *Quid hoc est, inquit, quod populus meus in domo mea fecit scelera multa?* Quasi diceret: Ergo tutus non ero à vestris injuriis in domo mea? numquid habetis sufficientia loca ubi peccetis, etiam domum meam fordibus vestris contaminatis?

Similiter *D. Paulus 1 Cor. cap. 11*, cum videret aliquos ebrios intrantes in Templum: *Numquid, inquit, domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut ecclesiam Dei contemnitis?*

Mirabile est quod lego apud Prophetas unum aut alterum, ubi Deus *Iudeis* gravissima minatur supplicia: Quare? quia gravissima peccata commiserant in montibus *Masphat* & *Thabor*: Quales ergo erant hi montes? Sancti erant, quia particulariter Deo dicati.

Masphat non longe aberat à *Silo*, ubi arca & Tabernaculum Domini multis annis steterat, ubi *Samuel* longo tempore habitaverat, ubi congregaverat populum ad novum fœdus secum & cum Deo ineundum.

Thabor semper habitus erat pro Monte sancto: Ibi occurrerat *Abrahamo* magnus ille Sacerdos *Melchisedech*, & obtulerat Sacrificium panis & vini, ut figuram sacrificii Corporis & sanguinis *Christi*. Illuc convenerant *Israëlita* ut pro Deo pugnarent contra impium ducem *Sisaram*.

Quid in hisce montibus *Iudæi* commiserant? statuerant illic idola sua, & obtulerant impia sacrificia dæmoni, quasi non essent alii plurimi montes in tota *Palestina* & *Syria*, ubi illas abominabiles perpetrare poterant. Quamvis enim idololatria omnibus locis

abominabilis sit, tamen tanto abominabilior erat, quod fieret in Montibus sanctis, ac Deo dicatis.

Quænam jam comparatio est inter Tempa Christianorum, & Montes istos sanctos? mons *Masphat* sanctificatus erat quia tot annis ibi steterat Arca: In nostris Templis habemus *Christum* arcam vivam, cum promissione se illic mansurum usque ad finem mundi: Sanctus erat mons *Masphat*, quia Propheta *Samuel* illic habitaverat: In nostris Templis habitat filius Dei, summus omnium Prophetarum. Sanctus erat mons *Thabor*, quia illic semel obtulerat Sacrificium panis & vini *Melchisedech*: in nostris Templis quotidie & singulis horis offertur sacrificium Corporis & sanguinis *Christi*. Sanctus erat mons *Thabor*, quia illic convenerant *Israélite*, pugnatu- ri pro Deo contra *Sisaram*: In nostris Templis quotidie congregantur fideles ut orationibus pugnent contra diabolum, quanto ergo major reverentia debetur nostris Templis quam montibus *Masphat* & *Thabor*: Si ergo Deus tot plagis *Judeos* affecit, quia in illis montibus peccaverant, quid faciet Christianis, qui peccant in Templis? Ego sane existimo propterea nos tot annis inter bella, morbos, aliasq; innumeras miseras versatos fuisse, quod sanctitas Templo- rum tam libere, nullo habito ad Deum respectu, violetur. Audi- vists Deum è rubo *Moyse* dicentem: *Locus in quo stas, Terra sancta est*, & mox abscondit *Moyse* faciem suam præ reverentia: Templum in quo stas, locus sanctus est, & tu non abscondis faciem, sed li- bere vagaris oculis tuis, & conjicis illos in alterum sexum, sæpe non sine peccato, semper sine respectu quem debes Deo, & *Christo* præsentî.

DISCURSUS VII.

Mittitur Moyse in Ægyptum à Deo.

Stante jam *Moyse* ante rubum ardentem, inceperunt inter se colloqui Deus & *Moyse*.

Primo dixit Deus: *Ego sum Deus Patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob: Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, ideo descendi ut liberem eum de manibus Ægyptiorum, & educam de terra illa in terram bonam. Sed veni, & mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum filios Israël de Ægypto.*